

Wilhelm Denkert

ISRAEL OG VESTEN – SKULDER VED SKULDER MOT KATASTROFEN?

Denne artikkelens hovedtese lyder: Israels politikk og den uforbeholdne aksept og støtte regjeringene i de vestlige statene gir denne politikken, truer på lang sikt eksistensen til staten Israel.

INNLEDNING

Under arbeidet med denne artikkelen snakket jeg med flere venner og bekjente om temaet for mitt bidrag. I 70-80% av disse samtalene var reaksjonene av dette slaget: «Hvordan kan akkurat du som tysker skrive om dette?» og «Som tyskere bør vi være svært tilbakeholdne når det gjelder dette spørsmålet.» og «Du får trøbbel ved å skrive en slik artikkel.»

De som ga meg disse rådene, tilhører ikke de såkalte «sluttstrekfolkene» som nytter enhver anledning til å foreslå at den årtierlange diskusjonen i Tyskland endelig må ta slutt. Nei, det er mennesker som er seg svært godt bevisst at jødeforfølgelsene og massedrapene på jøder under nasjonalsosialismen hadde et historisk usammenlignbart omfang, det er mennesker som kjenner fakta og ikke bagatelliserer farene. I min overbevisning om at disse «rådgiverne» tenker omtrent på samme måte som svært mange mennesker, går jeg ut fra at det under overflaten i Tyskland finnes et ubehag som skjules massivt spesielt under den offentlige og den offentliggjorte opinion. Den faren som har sitt utspring i at kritikk av Israels politikk rett og slett blir tabuisert i Tyskland, vil bli motarbeidet i denne artikkelen.

Hva er opplysning?

Opplysning består i at en bruker sin egen forstand. Til det trenger en frihet til å gjøre offentlig bruk av sin fornuft.

*Opplysning er at mennesket kommer seg ut av sin selvforskyldte umyndighet. Umyndighet er mangel på evne til å gjøre bruk av ens forstand uten anvisning fra en annen. Selvforskyldt er denne umyndigheten når årsaken til den ikke er mangel på forstand, men mangel på beslutsomhet og mot. *Sapere aude!* Ha mot til å gjøre bruk av din egen forstand! er altså opplysningens valgspørsmål.*

Til denne opplysningen trengs ikke noe annet enn frihet, faktisk det minst skadelige av alt som kan kalles frihet, nemlig friheten til å gjøre offentlig bruk av ens forstand.

*(Utdrag fra Immanuel Kant, *Was ist Aufklärung? Grundlegung der Metaphysik der Sitten*, 1785.)*

I år blir det markert at det er 200 år siden den tyske filosofen Immanuel Kant døde. Tyskernes selvpålagte forbud mot å kritisere staten Israel viser at hans oppfordring til åpen offentlig diskusjon fortsatt er aktuell. Restriksjonene på fri tale som rådde på Kants tid, eksisterer selvsagt ikke lenger objektivt, men derimot subjektivt i de vestlige demokratiene. I sitt lille skrift «Hva er opplysning?» framstiller han kortfattet noe som hittil ikke er oppfylt.

Dersom vår umyndighet ikke skal være selvforskyldt, bør vi altså følge den store filosofen. Dersom vi ikke ytrer oss offentlig, skal det ikke skyldes mangel på besluttsomhet og mot. Hvorvidt vi mangler forstand, blir det opp til andre å bedømme.

AKTUELL OG HVERDAGSLIG: EN HYLLEST FRA DEN ISRAELSKJE JUSTISMINISTEREN

Utdelingen av prisen «Det gylne kamera» blir arrangert av radio- og fjernsynsbladet *Hörzu*, som utgis av Springerkonsernet. Ved den siste overrekkelsen av denne prisen ga den israelske justisministeren og visestatsministeren Yosef Lapid en hyllest til en fjernsynsjournalist som er blitt kjent for sine programmer om nyere tysk historie og som var en av prisvinnerne. Underholdningsprogrammet, som var blitt tatt opp i Berlin den 4. februar 2004, ble kringkastet to dager senere av almenkringkasteren *Das Zweite Deutsche Fernsehprogramm*. Arrangementet minnet om en Oscarprisutdeling. Nesten alle de inviterte tilskuerne syntes å tilhøre prominensen. I dette overfladiske underholdningsprogrammet begynte Yosef Lapid sin hyllesttale med en følelseladet og beveget skildring av sin personlige skjebne som ungarsk jøde. Deretter sa han:

«... som Holocaust-overlevende og justisminister i den jødiske staten står jeg nå her i Berlin for å overrekke Hr. Dr. Guido Knopp prisen 'Det gylne kamera' som en utmerkelse for ... fremragende dokumentarfilmer. Disse filmene beskriver ugjerningene til nazilederne som styrtet verden ut i den andre verdenskrigen og førte til tilintetgjørelsen av seks millioner jøder. Historien må aldri gå i glemmeboken, uansett hvor smertefull den er. Her kan fjernsynet ha en viktig rolle. ... det ytterst viktige dokumentasjonsarbeidet er ikke bare en inntrengende påminnelse om hva som skjedde i fortiden, men samtidig også en advarsel om hva som kan skje i fremtiden. *Antisemittismen, ofte forkledd som antiisraelske holdninger*, hever igjen sitt skrekkelige hode i Europa og Midtøsten og truer på ny Israels eksistens, bare fordi de er jøder.»¹

Så vidt jeg vet, kom det ingen reaksjon på dette programmet i Tyskland. Bare i *Frankfurter Rundschau* av 09.02.2004 sto en kommentar under tittelen «Donaldrumsfeldske trekk». Der ble det til slutt bemerket i forbifarten:

«... fortjener 'Det gylne kamera', også Guido Knopp. Det mente iallfall han som overrakte prisen, nemlig Yosef Lapid som er Israels visestats-

minister. I sin følelsesladde politiske talte våget han seg også på en riktig kinkig sammenligning av antisjonisme og antisemittisme.»

Å karakterisere Lapid's ytringer – for øvrig feilaktig og forkortet sitert – som *kinkige* er slett ikke fyllestgjørende. Med hensikt knytter Lapid sammen to temaområder på en utillatelig måte: Holocaust og den for ham beklagelige og angivelig økende antisemittismen. Her vil jeg først bemerke at det ikke er passende å tematisere Holocaust med dens bent fram utrolige grusomheter i et overfladisk underholdningsprogram. Det vitner om mangel på dømmekraft og betyr en marginalisering av forbrytelsene. Men Lapid vet nøyaktig hva han gjør når han ved denne anledningen bringer på banen en såkalt *anti-israelisme* presentert som forkledd antisemittisme. Lapid vet nøyaktig at i Tyskland kan og skal enhver kritikk av israelsk politikk slås ned og undertrykkes med «Auschwitz-køllen». Tenk om Tony Blair hadde holdt hyllingstalen ved dette arrangementet og nyttet anledningen til å forsvare og rettferdiggjøre Storbritannias deltakelse i Irak-krigen. Det ville ha vært høyst upassende, og selv om det ikke hadde kommet protestrop, ville et høylydt stønn ha bredt seg gjennom auditoriet. Slik var det ikke med Lapid. Han visste at en israeler som snakker til millioner av tilskuere og fjernsynsseere i Tyskland, uansett ikke vil møte noe motmæle, for ikke å snakke om protest. Denne situasjonen utnyttet han skamløst.

Her er et par merknader på sin plass: Gjennom Lapid's politisk motiverte og urimelige ny-definisjon av antisemittismen blir tallet på antisemitter mangedoblet. Og Lapid stempler forfatteren av denne artikkelen som antisemitt, i og med at jeg kritiserer Lapid.

TILBAKEVENDINGSRETTE

Bare i en stat på jorden lever bare en tredjedel av statsborgerne på statens territorium. De resterende to tredjedelene lever overalt i verden, i diasporaen. Denne staten er Israel. Jødenes så å si medfødte rett til å vende tilbake, deres automatiske tilhørighet til den israelske staten, har dyptgripende konsekvenser. Traumaet av fordrivelse og tilintetgjøring under nazismen, jødeforfølgelsene gjennom hundrevis av år, samt opprettelsen av staten Israel har hatt til følge at det er skapt en «trygg havn» som står åpen for alle jøder. Men det er et faktum at begrepet «tilbakevendings»-rett er fullstendig feilaktig og irriterende, og at bare et lite mindretall av de ca. åtte millioner jøder i diasporaen noen gang har levd i Israel. Det kan altså ikke bli snakk om noen tilbakevending.

Helt annerledes ser det ut når palestinerne snakker om sin rett til å vende tilbake. De har faktisk bodd og levd i de områdene de vil vende tilbake til, før de ble fordrevet i løpet av de siste femti årene. Men palestinernes tilbakevendingsrett blir ikke bare benektet av Israel. Den blir kategorisk avvist, selv om det er et brudd med Flyktningkonvensjonene, de øvrige folkerettslige

prinsippene, og tallrike FN-resolusjoner. Heller ikke det ofte brukte argumentet om plassmangel i det lille landet er egnet til å overbevise; for i mellomtiden har titusenvis av jøder, i Israel betegnet som «russere», innvandret. Plassmangelen gjelder åpenbart bare for de tidligere innbyggerne, palestinerne.

Israel og diasporaen virker som de to polene på en magnet som ville miste sin polaritet hvis den ble delt. Denne dikotomien har fatale konsekvenser. Israel utnytter diasporaen i den grad at den gjøres til gissel, og diasporaen blir dermed tvunget til å forsvare en politikk som den ikke har noen innflytelse på. Jødernes Sentralråd i Tyskland stiller seg således kritikkløst og refleksaktig bak Sharons politikk. Selv om de er tyske statsborgere, lar de seg lede utelukkende av israelske interesser. På spørsmålet om hvorfor svarer Hanno Loewy, avdelingsleder ved Fritz Bauer-instituttet i Frankfurt am Main:

«Rett fram og litt ondsinnet sagt: En ambassadør kritiserer ikke regjeringen sin, selv om han ikke er medlem av regjeringspartiet. Nå er ikke de jødiske samfunnene i Tyskland ambassadører for Israel. ...»

Riktig, men hvorfor opptrer representantene for de tyske jødene så tvangsaktig? Loewy prøver seg på et svar:

«... Så lenge forholdet mellom diasporaen og Israel ikke er annerledes avklart, har de jødiske samfunnene knapt noen annen mulighet enn å anse angrep på Israel som angrep på seg selv. Spesielt gjelder dette de jødiske samfunnene i Tyskland. Det er ikke noen ond vilje eller jødisk lobbyisme, men den fatale konsekvensen av Holocaust.»²

Det er ikke riktig. Som mange representanter for de tyske jødene følger Loewy her en fatal mekanisme: Bare det å nevne Holocaust rettfærdiggjør forsvaret av enhver israelsk politikk. Denne mekanismen fungerer spesielt inntrykksfullt i Tyskland fordi den ikke blir motsagt. Men på lengre sikt skader denne oppførselen både Israel og diasporaen. Loewy må derimot gis rett når han sier og foreslår følgende om tilbakevendingsretten:

«Mitt standpunkt var ikke å si: Fordi jeg vil ha min tilbakevendingsrett, skal palestinerne også få en slik rett. Jeg sier derimot: Historisk er det ikke mulig at hundretusenvis om ikke millioner palestinere som i dag lever i Jordan, Libanon eller i andre stater, vender tilbake til det palestinske kjernelandet uten at det ender i en absolutt katastrofe. For at palestinerne oppgir sin tilbakevendingsrett må vi som motytelse oppgi vår tilbakevendingsrett. Israel og Palestina kan leve ved siden av hverandre bare hvis de endelig får en forfatning som definerer statsborgerskap territorielt, og ikke jødisk, ikke muslimsk og i grunnen heller ikke arabisk.»³

Loewy har gitt symbolsk avkall på sin tilbakevendingsrett til Israel.

MINORITETER

Jødene i diasporaen, som utgjør to tredjedeler av alle jødiske mennesker, vet og har internalisert i årtusener at deres velferd, deres sikkerhet, deres muligheter, ja ofte også livene deres er avhengig av konstitusjonen til den staten de befinner seg i. Dette gjelder uavhengig av om de har borgerskap i denne staten eller ikke. Historisk er det lett å påvise at denne sensibiliteten er spesielt utviklet i Tyskland. Minoritetenes krav til vertsstaten er en frihetlig grunnlov, demokrati, ytrings- og organisasjonsfrihet, maktdeling osv. Spesiell vekt og spesiell oppmerksomhet blir viet til hvordan minoritetene ikke bare har rettslig beskyttelse, men hvordan forfatnings- og rettsvirkeligheten ser ut. I tillegg kommer betingelsen at befolkningsflertallet ikke bare aksepterer disse rettighetene, men støtter dem – også offentlig – og om nødvendig er villig til å forsvare dem. Disse betingelsene som gjelder mer enn en sikker eksistens for minoritetene, må stadig overprøves. Jødene i Tyskland virker her som en følsom seismograf og er ofte de første til å gjøre oppmerksom på farer som flertallet ennå slett ikke er seg bevisst.

Minoritetenes rett er en allmenn rett; det er universelle krav til et samfunn, altså en menneskerett. Dette filteret må alle stater underkastes, også Israel som går for å være en «sikker havn» i bakhånden til enhver diasporajøde.

Hvordan ser så minoritetsrettene ut i Israel? Denne staten uten forfatning har ca. en million borgere av arabisk herkomst på sitt territorium. De er stort sett muslimer, og de utgjør ca. 20% av den totale befolkningen, med andre ord en svært stor minoritet. De arabiske israelerne blir utestengt fra mange yrker i den offentlige sektor, og hittil har ikke en eneste minister kommet fra den arabiske minoriteten. De har riktignok stemmerett, men de «arabiske» representantene i Knesset teller ikke mye siden regjeringsdannelser i Israel alltid tilstreber en «jødisk» majoritet. Ifølge israelsk rett kan ikke arabiske parlamentsmedlemmer delta ved beslutninger i saker som er såkalte «eksistensielle spørsmål for den jødiske staten».⁴

Den *indre* konflikten i Israel mellom jødiske og arabiske israelere er blitt dramatisk skjerp gjennom en postmoderne versjon av en religionskrig som fører til etnisering. Moshe Zimmermann, direktør for Richard Koebner-sentret for tysk historie ved Det hebraiske universitetet i Jerusalem, skriver:

«Den tiltakende fundamentalistiske og religiøse fanatismen i denne konflikten står i nær sammenheng med den voksende betydningen til begrepet 'jødisk stat' i den indre israelske diskursen. Grunnleggeren av den sionistiske bevegelsen, Theodor Herzl, snakket i sitt program ved slutten av det 19. hundreåret om 'jødestaten'. Rundt 50 år senere brukte staten Israels uavhengighetserklæring begrepet 'jødisk stat' i samsvar med FNs delingsresolusjon. Men først mye senere og helt tydelig i løpet av det siste tiåret ble dette begrepet tillagt en nasjonal-religiøs mening og gjort til et

grunnkrav for politikken. Opprinnelig var det i første rekke et internt jødisk definisjonsproblem som sekulære og religiøse, ortodokse og liberale jøder kjempet om. Men i de siste tiårene er det blitt årsaken til en farlig spenning mellom det jødiske flertallet og det arabiske mindretallet i Israel. De arabiske borgernes likestilling blir ikke lenger betingelsesløst akseptert, og høyrefløyen i israelsk politikk krever at de arabiske parlamentsmedlemmene ikke skal tillates å delta i beslutninger om 'jødestatens eksistensielle spørsmål'. Henvisninger til at symbolene til staten Israel – flagget og nasjonalhymnen – ikke er i samsvar med de israelske arabernes kollektive identitet, møter temmelig aggressive reaksjoner. For kort tid siden våget en tidligere høyesterettsdommer å foreslå at nasjonalsangen burde få en tilleggsstrofe for de israelske araberne. Hun høstet rasende kritikk. Her må en ha klart for seg at hymnen starter med ordene: 'Så lenge den jødiske sjelen lever i hjertet ...'»⁵

Historisk, spesielt gjennom sin egen historie, har jødene i diasporaen måttet utvikle en høy sensibilitet overfor minoritetsrettene i landene de levde i. På denne bakgrunn er det uforståelig at de er så ufølsomme i forhold til mindretallets rettigheter i Israel. Det er forståelig at de er følsomme, ja endog overfølsomme, overfor flertallet av befolkningen i vertslandene når det dreier seg om randgrupper og etniske grupper som ikke tilhører majoriteten. Men denne følsomheten står i grell kontrast til at de er fullstendig døve og tause når minoritetspolitikken i Israel blir tematisert. I diasporaen blir den israelske statens innenrikspolitik med undertrykking og marginalisering av de arabiske israelerne knapt nok registrert. Kritiske meninger om denne politikken er ytterst sjeldne. Her synes det å være en stilltiende overenskomst mellom Israel og diasporaen.

Gapet mellom de to nivåene av følsomhet kan ikke begrunnes rasjonelt. Høyt utviklet evne til kritikk står her overfor en total mangel på evne til kritisk observasjon. Det er mulig at jødene i diasporaen tenker at de med sin formelle tilbakevendingsrett en dag skal komme til Israels land og få *den komfortable rollen å tilhøre flertallet*. Da vil ikke minoritetenes situasjon berøre deres eksistens lenger. Denne mulige forklaringen er sikkert ikke fyllestgjørende. Men i alle fall må ikke en menneskerett blir korrumpert på denne måten.

Den europeiske union (EU) har med rette bygget opp høye hindre for de landene som vil bli medlemmer. Disse statenes forhold til egne minoriteter er ikke det minst viktige hinderet. EU krever at dette kriteriet blir oppfylt av alle medlemsstater, dermed også av Tyskland og dets borgere, uten hensyn til hvilken religion eller etnisk gruppe de tilhører. I Israel blir det derimot verken krevd eller oppfylt.

USA OG ISRAEL – «NORMALE» STATER?

Det er en forbløffende likehet i måten regjeringene i USA og Israel driver politikk og reagerer på kritikk. Her synes det å dreie seg om felles røtter og årsaker som Ekkehart Krippendorff, professor i statsvitenskap, har gitt en utførlig beskrivelse av.⁶ De to statene har en lang rekke fellestrekk:

- Begge stater ble grunnlagt eller konsolidert relativt sent, i modernitetens epoke.
- Begge stater er utopiske prosjekter.
- Begge stater har hatt militær og politisk suksess i en fiendtlig omverden.
- Begge stater går enten ut fra at det fra før ikke fantes noen mennesker i nybyggerterritoriet (Theodor Herzl i *Der Judenstaat*), eller at urbefolkningen, indianerne, ikke har noen som helst retter i settlernes forstand. Til tross for dette ble de tidlige nybyggerne både i Amerika og i Palestina vennlig mottatt i begynnelsen.
- Begge stater driver med planlagt bygging av nye bosettinger og tar med på kjøpet at dette innebærer fordrivelser. Eller de bruker voldsmidler som fører til massakre.
- Begge stater presser de opprinnelige innbyggerne sammen i reservater (indianerne) eller i menneskeøyer som ligner bantustans (palestinerne).
- Begge prosjekter er religiøst og messiansk begrunnet. Bibelske motiver spiller en avgjørende rolle (Gods own country, Fedrenes land, Det lovede land, Det utvalgte folk).

Både USAs historie (siden føderalstaten ble dannet i 1789) og Israels historie (siden 1948) er basert på en indre overbevisning om at Gud er på deres side. Selv Martin Buber følte seg viss på at den israelske staten og dens samfunn er noe historisk enestående. Han snakket om «... å være noe større enn bare en stat blant statene».⁷ Denne kollektive selvbevisstheten om å representere et utvalgt folk gjør at begge stater etter egen selvforståelse stiller seg over de andre «normale» statene. Likedan som religioner kan de i prinsippet ikke begå noen urett.

USAs og Israels religiøse røtter produserer en selvrettferdig samvittighet. Begge stater argumenterer moralsk, følgelig rettferdiggjør formålet alle midler. FN-vedtak, Folkeretten eller Den internasjonale straffedomstolen blir derfor ikke godkjent eller sabotert. Av dette perspektivet følger det at kritikk alltid blir oppfattet som en fundamental trussel. Som ved en refleks blir kritikk uvilkårlig eller oftest nøye kalkulert svertet som anti-amerikanisme eller antiisraelisme. Helt usjenert gjør den amerikanske presidenten sin tale om nasjonens tilstand (januar 2002) til en tale om verdens tilstand. Og: «De som ikke er med oss, er mot oss.»

Av de grunner som nå er beskrevet, kan det ikke ventes at stormakten USA vil blande seg inn i konflikten mellom Israel og Palestina på en substansiell og objektiv måte. Både USA og Israel lider åpenbart av å være

omgitt av innbilte eller faktiske fiender, og de vil på ingen måte være i stand til å vurdere konflikten fordomsfritt. Det er heller ikke grunn til å håpe at de to statene vil komme til den innsikt at de mange «fiendene» som de værer overalt, blir gjort til potensielle fiender *gjennom deres egne handlinger*.

JØDER I TYSKLAND

Bare ca. 20.000 av de opprinnelig 500.000 jødene som levde i Tyskland før andre verdenskrig, overlevde naziregimet og dermed Holocaust eller ble jaget i eksil. Jøder som nå lever i Tyskland mener at traumat ved utryddelsene førte til en «tilbakestående, engstelig og forsmådd miniminoritet».⁸

De tidlige diskusjonene om denne gruppens identitet førte til den heller nøytrale selvbetegnelsen «jøder i Tyskland». Dermed spilte ikke det tyske statsborgerskapet noen rolle når det gjaldt tilhørighet til denne gruppen. Den spesielle historiske situasjonen i Tyskland viser seg i det sentrale spørsmålet om den jødiske identitet, som også alltid var og er et spørsmål om det ikke-jødiske flertallets identitet. Det blir for eksempel beklaget at jødene i Tyskland ikke har noen lobby. Selv om advarslene og truslene deres har aldri så høy nyhetsverdi, har de derfor svært begrenset virkning. Men denne vurderingen samsvarer slett ikke med kjensgjerningene. Jeg skal gi tre eksempler.

Tilfellet Martin Walser

Ved tildelingen av De tyske bokhandlernes fredspris i Pauluskirken i Frankfurt am Main den 11. oktober 1998 holdt forfatteren Martin Walser en takketale som stort sett har møtt avvisende reaksjoner. I disse reaksjonene ble selve talen knapt nok sitert. Som noe «usigelig» ble den faktisk gjort usynlig. Derfor vil jeg her sitere de viktigste passasjene:

«Enhver av oss kjenner den historiske byrden, den uforgjengelige skjensel. Det går ikke en dag uten at vi blir minnet om den. Kan det være at de intellektuelle som minner oss om denne skjensel, for et kort øyeblikk derved blir offer for en illusjon? Kan det være at de ved igjen å ha arbeidet i den grusomme erindringstjenesten, føler seg litt unnskyldt, at de for et øyeblikk føler seg nærmere ofrene enn gjerningsmennene? En kortvarig mildning av det ubønnhørlige gapet mellom gjerningsmenn og ofre. Jeg har aldri holdt det for mulig å forlate de skyldige sin side. Ofte kan jeg ikke snu meg til noen kant uten å bli angrepet med en beskyldning. For å avlaste meg, prøver jeg da å innbille meg at mediene har utviklet en *beskyldningsrutine*. Minst tjue ganger har jeg snudd meg vekk fra de verste filmsekvensene fra konsentrasjonsleirene. Ikke noe menneske som fortjener respekt, benekter Auschwitz; ikke noe tilregnelig menneske bagatelliserer grusomhetene i Auschwitz. Men når jeg hver dag blir konfrontert med denne fortiden i mediene, merker jeg en motvilje i

meg mot den uavbrutte presentasjonen av vår skjensel. I stedet for å være takknemlig, begynner jeg å se vekk. Jeg vil gjerne vite hvorfor fortiden blir presentert mer i dette tiåret enn noen gang før. Når jeg merker at noe i meg forsvarer seg, begynner jeg å søke etter motiver for denne stadige påminnelsen om vår skjensel. Og jeg blir nesten glad når jeg tror å kunne oppdage at motivet som oftest ikke er erindringen, det at vi ikke må glemme, men *instrumentalisering av vår skjensel for nåværende formål*. Gode formål er alltid ærverdige. Men like fullt instrumentalisering. En eller annen mener at den måten vi vil overvinne den tyske delingen på, ikke er god. Og han sier at vi på denne måten muliggjør et nytt Auschwitz. Av innflytelsesrike intellektuelle ble allerede selve delingen, så lenge den varte, rettferdiggjort med henvisning til Auschwitz. (...)

Når jeg opplever å bli moralsk og politisk irettesatt på denne måten, dukker det opp et minne fra 1977. Det året måtte jeg holde en tale i Bergen-Enkheim, og jeg benyttet anledningen til å komme med en tilståelse: 'Den nyere tyske historien har vært forferdelig. For meg er det likevel utholdelig å la den ende som et katastrofeprodukt.' Og: 'Skjelvende av dristighet sier jeg: Vi kan ikke anerkjenne verken Forbundsrepublikken eller DDR. Vi må holde åpent det åpne såret som heter Tyskland.' Dette faller meg inn nå fordi jeg igjen skjelver av dristighet når jeg sier: *Auschwitz egner seg ikke til å bli en trusselrutine, et skremmelsinstrument som når som helst kan tas i bruk, eller en moralkølle, eller bare en pliktøving*. Det som kommer ut av slik ritualisering, har karakter av leppebekjennelser. Men hvor mye mistanke møter en når en sier at tyskerne i dag er et normalt folk, et vanlig samfunn?»⁹

Som reaksjon på denne talen sa lederen for Jødenes Sentralråd i Tyskland, Ignatz Bubis, i en tale av 9. november 1998:

«... Samfunnet er utfordret. Det kan ikke aksepteres at det blir overlatt til jødene å bekjempe rasisme og antisemittisme så vel som fremmedfiendtlighet, mens en del av samfunnet føler seg mer eller mindre plaget av dette. (...) I etterkrigstiden fantes det noen forsøk på å skrive om historien. De kom i hovedsak, men ikke utelukkende, fra høyre-radikale kretser. Det fantes forsøk på å bagatellisere eller til og med benekte Auschwitz. Her bruker jeg Auschwitz som synonym for utryddelsen av jødene, sigøynene og romanifolket, homoseksuelle og politisk eller religiøst forfulgte grupper. Vi har opplevd en Historikerstrid som pekte i samme retning, eller – som tegn på 'normalitet' – forsøk på framføre et antisemittisk teaterstykke.(...) Martin Walser sto for det nyeste forsøket på å fortrenge historien eller viske ut erindringen. Det gjorde han i sin takketale i forbindelse med at han mottok De tyske bokhandlernes fredspris den 11. oktober i år.(...)

Her er mitt svar til Walser:

Martin Walser tilhører de ledende forfatterne i etterkrigsrepublikken. Han er en mann med ordet i sin makt. Han må derfor finne seg i at språket og uttryksmåten hans blir viet mer oppmerksomhet enn språket og uttryksmåten til en vanlig dødelig som jeg. Ikke vet jeg hvordan en skal tyde setningen om at han har måttet lære å se vekk, at han har øvd seg i å tenke vekk. Her taler Walser entydig for en kultur av å se vekk og tenke vekk som var mer enn vanlig under nasjonalsosialismen, og som vi i dag ikke må få lov å venne oss til igjen.(...)

Den som ikke er villig til å vende seg til denne delen av historien, men foretrekker å tenke vekk og glemme, må regne med at historien kan gjenta seg. Denne skjensel var et faktum, og den vil ikke forsvinne ved at en ønsker å glemme. Det er 'åndelig brannstifting' når noen i dette ser en instrumentalisering av Auschwitz for nåværende formål. ...»¹⁰

Michel Friedman, den gang medlem av styret for Jødernes Sentralråd i Tyskland, tok også standpunkt til Walsers tale i et intervju. Friedman svarer på spørsmålene: «Hvilken mening og funksjon har denne debatten, og hvor fører den hen?»

«Siden 1945 har interesserte grupper stadig vekk forsøkt å sette 'sluttstrek' og innføre 'Stunde Null' i denne diskusjonen. ...»

Og på spørsmålet: «Treffer Walser her et svakt punkt hos den 'postnasjonalt' oppvokste generasjonen?», svarer Friedman:

«Den unge generasjonen må ikke skamme seg. Av sine erkjennelser må de utvikle ansvar for sine egne handlinger. Det er for meg å lære aktivt av historien. Uavhengig av om jeg er tysker eller ikke, kan det vi her snakker om bare føre til følelser og spørsmål som: Hvordan kunne mennesker gjøre noe slikt mot andre mennesker? Og spørsmålet: 'Hva ville jeg ha gjort den gang?' må bli oversatt. På den måten kan den unge generasjonen lære å gi et svar på: 'Hva gjør jeg i dag?'»

Lenger nede i intervjuet sier Friedman:

«I Forbundsrepublikkens historie fantes hele tiden disse testene: Hvor langt kan vi gå når det gjelder å bli kvitt personlig og kollektivt ansvar? (...) Når kan vi skape en bevissthetssituasjon som tillater oss å være en 'normal' stat og et 'normalt' folk? Denne setningen har en hørt oftere de siste ukene enn på mange år. Bare denne begrepsbruken viser hvor truet og bundet de føler seg, de som sier det! For Tyskland er et land med både dystre og lyse sider, både problemer og suksesser. Og nettopp denne lengselen etter å være et 'normalt' land, dementerer normaliteten.»¹¹

Tilfellet Ted Honderich

Hovedtrekkene i denne skandalen er velkjente. Derfor referer jeg kort hva som skjedde. I sin jubileumsserie «40 Jahre Edition Suhrkamp» publiserte Suhrkamp Verlag boken *Traktat: Etter terroren* av den amerikanske filosofen

Ted Honderich i tysk oversettelse. Første opplag av boken ble raskt utsolgt. Micha Brumlik, direktør for Fritz Bauer-instituttet i Frankfurt am Main, var opprørt over at Honderichs traktat var blitt publisert. I et åpent brev til forlaget skrev han blant annet:

«Honderichs bok ... er i mange henseender absolutt leseverdig. Men jeg trodde ikke mine egne øyne da jeg måtte lese ytringer om staten Israel og sionismen som langt overgår hva den nå avdøde Jürgen Möllemann lirte av seg.¹² (...) Etter at Suhrkamp Verlag publiserte den antisemittiske romanen *Tod eines Kritikers* av Martin Walser, gir de nå ut et skrift som brer antisemittisk antisjonisme i jubileumsserien(!). Denne boken rettferdiggjør mord på jødiske sivile i Israel, og – i samsvar med den strenge moralske logikken til forfatteren Honderich – foreslås det nettopp at slike gjerninger blir etterlignet. (...) Jeg oppfordrer Dem derfor til å trekke denne boken fra markedet umiddelbart.»¹³

Filosofen Jürgen Habermas, som selv hadde anbefalt boken til Suhrkamp Verlag, kom med et svar til Brumlik. Der skriver han at han tror hans venn Brumlik har vært litt for omtrentlig når han setter *Etter terroren* på linje med «Möllemanns brosjyre og Walsers roman». Han har selv anbefalt Honderichs bok for Edition Suhrkamp, og må følgelig bære en del av ansvaret. Habermas kritiserer Honderichs konklusjoner: «Innen rammen av moralfilosofien kommer han ulykkeligvis til en konklusjon som jeg ikke deler, som jeg mener er feilaktig: Honderich skiller ikke sin politiske vurdering av den palestinske terroren fra dens moralske rettferdiggjøring.» Mang en setning hos Honderich har sågar fått ham til å «sukke». Ved lesningen av den tyske oversettelsen har han imidlertid ikke funnet noen bekræftelse på beskyldningen om antisemittisme. Sett i den tyske sammenheng kan han likevel «forstå følelsene til flertallet av vår jødiske befolkning». Habermas slutter med disse ordene: «Dersom jeg med min anbefaling har forsømt å vise det nødvendige hensyn til disse følelsene, beklager jeg det.»¹⁴

Etter de åpne brevene fra Brumlik (5.8.2003) og Habermas (6.8.2003) kunngjorde Suhrkamp Verlag (7.8.2003) at de ikke kom til å trykke det planlagte nye opplaget av boken.

Den uavhengige regjeringskommisjonen for tilvandring

For noen år siden nedsatte Forbundsrepublikkens innenriksminister en «uavhengig kommisjon for tilvandring». Den fikk som mandat å komme med forslag om en nye lovformuleringer om *tilvandring*, dvs. flytting til Tyskland både for midlertidig og varig opphold.

Rapportutkastet fra kommisjonen har også noen sider om den jødiske kontingenten. Her er det bare snakk om innvandring, altså varig bosetting i Tyskland. Men det er ikke det egentlige problemet. Som Irene Runge skriver:

«Kommissjonen har fullt og helt sluttet seg til forslaget fra Jødenes Sentralråd. Den mener nå at 'den jødiske billetten' må formelt knyttes til den jødiske konfesjon, med andre ord at den statlige innvandringspolitikken må være basert på jødisk-religiøs rett. Selv de ortodokse i Israel har ikke oppnådd det. Begrunnelsen for dette ligger i formålet med innvandringen: 'Styrking av de jødiske menighetene i Tyskland'. I følge kommisjonens plan skal det så å si settes i system at bare etterkommere av jødiske mødre eller personer som har konvertert til jødisk ortodoksi skal få innvandre. For de jødiske menighetene i Tyskland følger *Halaka*, religionsloven. I motsetning til reformretningen godkjenner den ikke barn av jødiske fedre og ikke-jødiske mødre som jøder. (...) Kommissjonen synes ikke å være seg bevisst absurditeten i dette forslaget.»¹⁵

Direktøren for Moses Mendelssohn-sentret for europeisk-jødiske studier, Julius H. Schoeps, går enda lenger i sine krav om immigrasjon:

«Schoeps foreslår blant annet at det skal bli mulig for jøder å få statsborgerskap allerede etter tre eller fire år, i stedet for åtte år. Det vil hjelpe dem litt når det gjelder å søke arbeid. Han betrakter det som selvfølgelig at yrkesutdanning i andre land skal godkjennes. Når det gjelder pensjoner, må dessuten de jødiske tilvandrerne bli likestilt med dem som vandret sent ut av Tyskland.»

Riktignok kritiserer Schoeps *Halaka* som kriterium for tilvandring:

«Schoeps protesterer bestemt mot dem i Jødenes Sentralråd i Tyskland som forlanger at nye jødiske tilvandrere må dokumentere en stamtavle etter strenge jødiske lover. Mange i menighetene beskylder nemlig tilvandrerne for slett ikke å være jøder.»¹⁶

Konklusjoner

Følgende konklusjoner kan trekkes av de tre utvalgte skandalene:

For det første: Med «Auschwitz-køllen» blir Martin Walsers tale svertet som en tale fra en fortidslevning, en som vil sette sluttstrek. Selv blir han erklært som ikke-person. Walser setter navn på sine subjektive følelser og oppfatninger. Men han generaliserer dem slett ikke, selv om de blir delt av mange. Disse følelsene og oppfatningene blir svertet som «åndelig brannstifting», og dermed skjer akkurat det som Walser forstår som instrumentalisering av Auschwitz. Antagelsene hans vedrørende motivene blir bekreftet av fordømmelsen fra representantene for jødene i Tyskland. Ikke med ett ord har Walser modifisert Holocausts monstrøsiteter. Han har bare observert og kritisert at den uavlatelige påminnelsen om disse ugjerningene tjener nåværende politiske hensikter.

Friedman trekker den riktige konsekvensen av fortiden for nåtiden når han i sin replikk skriver at spørsmålet «hva ville jeg ha gjort den gang» må nydefineres for den unge generasjonen som «hva gjør jeg i dag». Men er ikke

berettiget kritikk av Israels politikk den logiske konsekvensen av Holocaust? Skal målestokkene beholdes, kan ikke Israels behandling av palestinerne i de okkuperte områdene likestilles med Holocaust. Men det er legitimt og påkrevd å påpeke og kritisere Israels gjentatte brudd på folkeretten og FN-vedtak.

Kritikk av Israels politikk er i Tyskland et tegn på dette landets politiske modenhet. Når det blir hevdet at en ikke har lov til å kritisere israelsk politikk og Israel i Tyskland, kommer det stereotype svaret fra jødernes representanter: «Naturligvis har en lov til det!» Og på konferansen om antisemittisme i Brussel sa den tyske utenriksministeren Joschka Fischer: «Naturligvis er det lov å kritisere Israel.» Men den israelske statens eksistensrett har en ikke lov å stille spørsmål ved. Riktig. Men *tillatt* kritikk er alltid mindreverdig. Hvorfor kan Bush, Blair eller Berlusconi bli kritisert *uten tillatelse*? Hvorfor trengs det en tillatelse når det dreier seg om Sharon? Så veldig langt har nok ikke normaliteten utviklet seg ennå. Friedman gjør dessuten en dialektisk saltomortale når han hevder: «Og nettopp denne lengselen etter å være et normalt land dementerer normaliteten.» Altså må Tyskland heller forbli anormalt. Mange synes åpenbart at det er rett og rimelig.

For det andre: Med antisemittisme-køllen har jødene i Tyskland prestert å forhindre at en bok kommer ut i nytt opplag. Rent saklig gir ikke Habermas motstanderne av et nytt opplag rett. Men han ber dem om unnskyldning. For hva? Habermas sitt knefall og det renommerte forlagets forskrekkede og forskrekkelige helomvending hører til i kapitlet: Vær på vakt mot begynnelse som starter med boksensur. Autoriteten til å definere hva som er antisemittisme og ikke, kan ikke overlates til noen få som bruker dette for sine politiske formål, eller endog for å tjene andres politiske hensikter. På samme måte som når det gjelder Holocaust-problematikken, er det også her fare for at instrumentaliseringen tar overhånd. På denne bakgrunn var det gledelig å se leserinnlegg som sa klart fra at de ikke vil akseptere sensur, at de vil ha fri tilgang på informasjon for å gjøre seg opp sine egne meninger.

For det tredje: Når Jødernes Sentralråd blander sammen begrepene tilvandring og innvandring, skjer det ikke tilfeldig, men med hensikt. At en lobby i den grad går massivt inn for kontingent-tilvandrere og foreslår etniske og religiøse kriterier for tilvandringspolitikken, gir grunn til ettertanke. Av Shoeps sine ytringer går det fram at innvandringen er tenkt som en bakvei. Uten blygsel foreslår han at den juridisk foreskrevne oppholdsperioden for å oppnå statsborgerskap skal kuttes fra åtte til tre eller fire år. Opptaket i det tyske pensjonssystemet som følger av dette, synes ham rett og rimelig.

For å unngå misforståelser: Her dreier det seg ikke om å argumentere for eller mot til- eller innvandring. Tyskland trenger begge deler i stigende antall, og i fremtiden må immigrasjonen gjøres lettere. Det vi derimot må argumentere mot, er den måten tyske jøder legger press på lovgiverne og regjeringen for å oppnå særvilkår for sin befolkningsgruppe. Å formulere og

vedta innholdet og karakteren til migrasjonslovene er den tyske Forbundsdagens oppgave. I disse lovene har etniske og religiøse utvalgsmetoder ingenting å gjøre.

RIGHT OR WRONG – IT'S ISRAEL!?

Innledende merknader

I Storbritannia og dets imperium, senere også i Commonwealth, gjaldt maksimen «*Right or Wrong – it's my country*». På den måten ble alle handlinger eller unnlatte handlinger og også vold og kriger underordnet formålet som lød: Hvis noe tjener vårt eget lands størrelse og makt, kan det ikke være urettferdig; det er alltid riktig. Den som stilte spørsmål ved dette, var en forræder mot den nasjonale saken, en motstander, en fiende.

Lett forvandlet til «*Right or Wrong – it's Israel*», gjelder det samme utsagnet, bare med en vesentlig forskjell: Det gjelder ikke bare i den israelske selvforståelsen, for staten Israel. Det er, forståelig nok, blitt internalisert av jødene i diasporaen. Men det egentlig fatale og uforståelige er at det også er blitt internalisert av nesten alle regjeringer i de vestlige demokratiene. Og regjeringene handler i samsvar med dette. De vestlige regjeringenes stilltende eller åpne støtte til enhver israelsk politikk er en fribillett som tillater Israel å bruke alle politiske midler.

I talen sin konstaterte Martin Walser hva han har fornemmet, nemlig at «fortiden blir presentert mer i dette tiåret enn noen gang før», og at dette er en instrumentalisering av Holocaust for den nåværende politikken. Dette kan ikke være tilfeldig. Walser aner derfor motiver bak det. Ting som har skjedd senere, blant annet intrigene i forbindelse med en studie fra Sentrum for antisemittisme ved Den tekniske høyskolen i Berlin, tyder på at han hadde rett. Oppdragsgiveren for studien, Den europeiske sentret for observasjon av rasisme og fremmedfrykt (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia – EUMC), ville først ikke ha den offentliggjort. De argumenterte med vitenskapelige grunner. Men Sentret i Berlin trodde at forbudet heller skyldtes politisk påvirkning fra EU-land. I mellomtiden er studien blitt fritt tilgjengelig.¹⁷ Denne rapporten dokumenterer den problematiske sammenhengen mellom konflikten i Midtøsten og en del av de antisemittiske overgrepene i Europa.¹⁸

I denne sammenheng er også den planlagte konferansen om antisemittisme i EU relevant. I forkant av konferansen kom Edgar Bronfman fra Den jødiske verdenskongressen og Cobi Benatoff fra Den europeiske jødiske kongressen med voldsomme bebreidelser mot EU-kommisjonen: «ved ikke å gjøre noe, men også gjennom direkte tiltak fremmer de antisemittismen».¹⁹ Det førte til at konferansen ble utsatt. Da den endelig startet i Brussel, sa EU-kommisjonens president Prodi i åpningstalen: «Vårt Europa er ikke lenger Europa i tretti- og førtiårene. (...) Respekten for ofrene for Holocaust forbyr

at lidelsene deres blir sammenlignet med dagens hendelser.» Prodi snakket om en «ny kontekst»: «antijødiske følelser blir i dag også nørt opp under av den uløste konflikten i Midtøsten.»²⁰

Den israelske statsministeren Ariel Sharon hevder at en ikke kan skille mellom antisemittisme og kritikk av den israelske regjeringen: «I dag finnes det ikke lenger noe skille. Vi snakker om kollektiv antisemittisme. Staten Israel er en jødisk stat og holdningen overfor Israel er tilsvarende.»²¹ Dette er et simpelt og plumpt forsøk på å kvele all kritikk i fødselen. Kritikerne skal drives opp i et hjørne der ingen argumenter har gyldighet lenger. Sharons visestatsminister og justisminister Lapid blåser i det same hornet med sitt utsagn om at antiisraelsk kritikk bare er fordekt antisemittisme.

Israelsk politikk og antisemittisme

I en artikkel med tittelen «Den nye antisemittismen» beskriver Antony Lerman ikke-sammenhengen mellom antisjonisme og antisemittisme og sammenhengen mellom antisjonisme og faktisk israelsk politikk.²² Han påviser at det etter Oslo-avtalen var en tilbakegang i antisjonisme, spesielt i de arabiske landene.

Sharons tempelbesøk i Jerusalem utløste ikke bare al-Aksa-intifadaen, men førte til at tallet på antiisraelske aksjoner steg i hele verden. Etter den 11. september styrket Sharon-regjeringen krigen mot det den kaller palestinsk terror. Den globale krigen mot terror, som ble erklært av USA, utnyttet således Sharon til egne formål. Vilkårligheten i definisjonen av terror tillot Israel – for øvrig også Putin i Tsjetjenia-konflikten – å intensivere sine aksjoner med planlagte drap utført av politi og militære i ly av USAs bekjempelse av terror. Også dette hadde, som årsak, tilbakevirkninger på økningen i antisjonistiske episoder. Forsterkende i samme retning virket byggingen av en mur som legger beslag på 16% av Vestbreddens totale areal, deler landsbyene og skiller bøndene fra jordene deres. Alt dette er drivstoff for antiisraelske holdninger.²³

På denne måten virker den israelske regjeringens politikk og utbredelsen av antiisraelske følelser som to kommuniserende rør. De to rørene er avhengige av hverandre, men i motsetning til fysikken, kan vi her skille klart mellom årsak og virkning. Denne selvproduserte styrkingen av antisjonismen blir så omdefinert til antisemittisme, jfr. ytringene til Sharon og Lapid. I Israels selvforståelse tjener den verdensomspennende antisemittismen i neste omgang til å rettferdiggjøre Israels eksistens.

Flere studier påviser at den virkelige, klassiske antisemittismen ikke har forandret seg vesentlig i kvantitet og kvalitet de siste tiårene. Som vi dessuten vet siden Theodor Adornos mer enn 50 år gamle studie av «den autoritære personlighet», er den nær beslektet med en karakterstruktur som også forakter fargede og kvinner, handikappede og homoseksuelle.²⁴ Denne antisemitt-

ismen fungerer også uten jøder, også uten Israel. Den er uavhengig av den daglige politikken. Denne antisemittismen gjelder det om å bekjempe, også der den er skjult eller bare opptrer rudimentært.

En annen langsiktig virkende kilde til følelser mot Israel er den utislørte forskjellsbehandlingen, eller rettere: bedrebehandlingen av staten Israel sammenlignet med andre stater. Hvorfor overholder ikke Israel FN-vedtak, mens nabostater blir tvunget til det med sanksjoner, eller til og med krig? Hvorfor gjelder ikke forbudet mot spredning av atomvåpen og biologiske og kjemiske våpen også for Israel? Dette er ikke lett å forklare vanlige mennesker, spesielt i nabolandene. Det finnes belegg for at Israel takket være støtte fra de vestlige statene, spiller en internasjonal særrolle og nyter privilegier som endog innebærer brudd på folkeretten. Dette virker ødeleggende på oppbyggingen av nødvendig tillit i Midtøsten. FNs hovedforsamling vedtok å bringe byggingen av muren på palestinsk territorium inn for Haag-domstolen. Men USA og de europeiske statene nedvurderte dette skrittet som «unyttig» og stemte mot. Det betyr at de tok åpent parti. Palestinerne oppfatter denne holdningen som at Vesten åpent støtter Israel.

Utillatelige overdrivelser

Både beskrivelsene av antiisraelske angrep på jødiske organisasjoner og eiendom i Europa og nyhetsreportasjene om israelske aksjoner og palestinske attentater har mistet all realitetssans. Jøder i Frankrike sammenligner angrepene på synagoger med Rikspogromnatten i nazi-Tyskland den 9. november 1938. Den israelske regjeringens motterrorentiltak overfor palestinerne (likvidasjoner av palestinske ledere, riving av hus, oppretting av veisperringer, angrep på flyktningleire, anneksjoner av palestinsk land osv.) blir i fullt alvor sammenlignet med folkemord. Sharon blir betegnet som nazist. Av den andre siden blir også Arafat sammenlignet med fascister. Disse absurditetene viser at irrasjonelle beskyldninger og sammenligninger griper stadig mer om seg. Jo større overdrivelsen er, desto mer innbitt oppfører propagandistene seg i frykt for å tape ordkrigen. Disse forvrengningene på begge sider hjelper ikke til å løse den reelt eksisterende konflikten i Midtøsten. De skader derimot en tilnærming til politiske løsninger.

Israelske identiteter

Når jødene begrenser sin identitet til Holocaust og antisemittismen, stemmer det ikke med deres historie. For den jødiske kulturen har alltid hatt en kraft som gjorde det mulig for den å overleve i over tusen år med befolkningen spredt over hele kloden. Den er for sterk og for differensiert til å bli redusert til to røtter som jødene verken hadde eller har egen innflytelse på. På lang sikt kan ikke staten Israels eksistens og berettigelse sikres varig gjennom disse to eksklusive og ekskluderende hovedmomentene. Israels selvdefinerte

etniske og religiøse særstilling kan ikke bli varig. Statsforfatningen må muliggjøre og tilstrebe et multireligiøst og multikulturelt samfunn, slik at en normal stat kan oppstå. Skal dette skje, må det både øves internasjonalt press og gis hjelp til Israel. En stat som definerer seg etnisk-religiøst, som islamsk, kristelig, hinduistisk eller jødisk, har på lang sikt ingen sjanser i en verden som blir stadig mindre gjennom moderne kommunikasjon.

Kjensgjeringene festner det fatale inntrykket at Israel blir vurdert med andre målestokker enn sine nabostater, ja, enn alle andre stater i verden. Dette inntrykket er skjebnesvangert, og det øker forbitrelsen i Europa og andre steder. Den som for eksempel likestiller Israel, økonomisk og militært, med palestinerne i Gaza og på Vestbredden, gir sin støtte til ulikheten. Som Oslo-prosessen og følgene av den har vist, eksisterer det i dag en asymmetri mellom de to folkene som ikke må overses.

Fremtiden

Betingelsene for å sikre Israels og Palestinas overlevelse på lang sikt, er:

1. To stater, Israel og Palestina, lever med trygge grenser. Gjennom freds- og samarbeidsavtaler er de nært knyttet til hverandre.
2. Begge stater er multikulturelt organisert. Forfatningene utelukker etniske og religiøse preferanser.
3. Minoritetenes rettigheter blir fastlagt rettslig etter forbilde fra moderne vestlige stater og stadig overprøvd gjennom erfaring.
4. Begge stater underordner seg folkeretten. FN-vedtak blir overholdt. Begge stater slutter seg til internasjonale organisasjoner og avtaler (Den internasjonale straffedomstolen, Det internasjonale atomenergi-byrået, Kyoto-avtalen osv.).
5. De vestlige statene, også alle andre stater, behandler Israel og Palestina som andre normale stater. Israel avstår fra den særrollen som Vesten har sett gjennom fingrene med og tolerert.
6. Palestinernes tilbakevendingsrett og diaspora-jødernes innvandringsrett til Israel blir reduserte til vanlig migrasjonsrett.
7. En «Marshall-plan» for Midtøsten sikrer regionens økonomiske og kulturelle utvikling.

(Februar 2004)

Oversatt av Rune Skarstein

NOTER

- 1) Overrekkelse av «Det gygne kamera». Program i Das Zweite Deutsche Fernsehen (ZDF), 06.02.2004. Avskrift av et videobånd som ble stilt til disposisjon av ZDF. Mine uthevninger.

- 2) Intervju med Hanno Loewy under tittelen «Når solidaritet munner ut i gisseltaking», i *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 7, 2002, s. 801-811.
- 3) Hanno Loewy, «Blutiger Stillstand. Kann es Solidarität mit Israel geben – ohne eine Solidarität mit den Palästinensern?», *Die Zeit*, 18.04.2002.
- 4) Jfr. Margaret Johannsen, «Palästinas Flüchtlinge», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 2, 2001, s. 149-153.
- 5) Moshe Zimmermann, «Ein Religionskrieg des 21. Jahrhundert», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 11, 2000, s. 149-153.
- 6) Ekkehart Krippendorff, «Die Vereinigten Staaten und Israel – Projektionsflächen für Hoffnung und Hass», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 8, 2002, s. 943-953.
- 7) Martin Buber (1878-1965), født og oppvokst i Østerrike. Kjent teolog og filosof. Professor i jødisk religionshistorie i Frankfurt a.M. tidlig i 1930-årene. Fra 1937 professor i religionsfilosofi i Jerusalem. Aktiv i den offentlige debatt i de tysk-språklige landene. [O.a.]
- 8) Jfr. Micha Brumlik, «Deutschlands Juden», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 11, 2000, s. 1287-1289. I dag lever ca. 100.000 jøder i Tyskland.
- 9) Utdrag fra Martin Walser, «Erfahrungen beim Verfassen einer Sonntagsrede», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr.1, 1999, s. 119-120. Uthevelsene er mine.
- 10) Utdrag av Ignatz Bubis sin tale ved Minnehøytiden om Rikspogromnatten, Berlin, 9. november 1998, *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 1, 1999, s. 119-120.
- 11) Michel Friedman intervjuet av Karl D. Bredthauer under tittelen «Streit um die Koordinaten der Republik – Wohin führt Walsers Friedensrede?», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 1, 1999, s. 33-39.
- 12) Jürgen W. Möllemann, medlem av CDU til 1970 og deretter FDP, var en profilert konservativ-liberal politiker. Han hadde forskjellige ministerposter i Kohls regjeringer og var representant i Forbundsdagen fra 1972 til sin død i 2003. Under valgkampen til Forbundsdagen i 2002 kommenterte han de palestinske selvmordsangrepene mot israelere: «Jeg ville også forsvare meg selv, og jeg ville også gjøre det i aggressorens land.» Denne uttalelsen utløste en voldsom og unison kritikk mot ham i media og blant politikere. Michel Friedman i Jødenes Sentralråd beskyldte ham for antisemittisme. Det ble også hevdet at han hadde brukt illegale penger for å produsere kritisk materiale om Sharons angrep mot palestinerne, og det ble trukket fram at han var president i Det tysk-arabiske samfunn (Deutsch-Arabisches Gesellschaft). I mars 2003 trakk Möllemann seg som nestleder i FDP, og han meldte seg ut av partiet. Den 5. juni 2003 omkom han under fallskjermhopping. Det blir vanlig antatt at han gjorde selvmord, men hittil er verken denne hendelsen eller beskyldningene om korrupsjon blitt offentlig oppklart. [O.a.]
- 13) Jfr. *Frankfurter Rundschau*, 05.08.2003.
- 14) Jfr. Habermas sitt åpne brev, publisert i *Frankfurter Rundschau*, 06.08.2003.
- 15) Irene Runge, «Einwanderung nach der Halacha?», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 9, 2001, s. 1031-1034. [O.a.]: Halaka (hebr. Av halak, å gå) er en vanlig betegnelse på den religiøst funderte autoritative lov, særlig de deler av den rabbiniske litteratur som omfatter lover.

- 16) Begge sitater vedrørende Schoeps er fra artikkelen «Berlin statt Israel», *Berliner Zeitung*, 12.02.2004, s. 19.
- 17) Werner Bergmann and Juliane Wetzel, *Manifestations of anti-Semitism in the European Union*, Synthesis Report, March 2003. Finnes under nettadressen: www.cohn-bendit.de/
- 18) Jfr. *ibid.*, særlig Executive Summary, s. 5-7 og Political Background, s. 16-18.
- 19) Jfr. *Süddeutsche Zeitung*, 20.02.2004, s. 2.
- 20) *Ibid.*
- 21) «Scharon wirft Europäern kollektiven Antisemitismus vor», *spiegel online*, 24.11.2003: www.spiegel.de/politik/ausland/
- 22) Antony Lerman, «Der neue Antisemitismus», *Blätter für deutsche und internationale Politik*, nr. 10, 2002, s. 1245-1253. Lerman er tidligere direktør for The Institute of Jewish Policy Research i London.
- 23) Jfr. *Ibid.*
- 24) Jfr. Theodor W. Adorno m.fl., *The Authoritarian Personality*, John Wiley, New York 1964. Publisert første gang i 1950.